

Społeczne i historyczne uwarunkowania ludzkiej psychiki

Podstawowe systemowe kategorie psycho-socjologii. Jak wprowadzaó do psychologii. - Geneza i status poznawczy psychologii i jej osiágnięcia. Cz. VIII

M. Zabierowski

I) Dialektycznoó procesu kształtowania osobowoóci jednostki

1) Dialektyka rozwoju w teorii Karen Horney opiera się na interakcji sprzecznych sił, które kształtują osobowoóci jednostki. Z jednej strony, mamy do czynienia z wewnętrznymi potrzebami, pragnieniami i pragnieniem akceptacji, z drugiej strony z zewnętrznymi oczekiwaniami i presjami społecznymi. Te sprzecznoóci sá kluczowe w procesie rozwoju – ich rozwiązanie (lub brak rozwiązania) prowadzi do rozwoju osobowoóci zdrowej lub neurotycznej. Zdrowy rozwój opiera się na integracji wewnętrzných potrzeb z wymaganiami społecznymi, podczas gdy rozwój neurotyczny prowadzi do tworzenia mechanizmów obronnych, które blokują naturalny rozwój i prowadzą do problemów emocjonalnych i społecznych. Osiágnięcia Karen Horney w "Neurotyczna osobowoóci naszych czasów" mają znaczenie dla psychologii dynamizm rozwoju i powtarzanie faz w kontekócie dialektyki.

2) W "Neurotyczna osobowoóci naszych czasów" przedstawia unikalne podejócie do zrozumienia natury neuroz, które jest głęboko związane nie tyle z krytyką psychoanalizy Freuda, którą ceniła i stosowała u siebie, ile z jej własnym modelem rozwoju osobowoóci w kontekócie społecznych uwarunkowań rozwoju jednostki oraz interakcji wewnętrzných i zewnętrzných sprzecznoóci.

Horney ukazuje dialektyczny charakter rozwoju osobowoóci, który jest wynikiem ciáglej interakcji sprzecznych sił oraz powtarzania okreólných faz w procesie dorastania, a potem w ciágu życia w systemie, który wymaga psychoanalityków, choó juó innych nió freudowscy – bardziej nakierowanych – jak zauwaóyła Horney – na społeczna marksistowská teorię rozwoju osobowoóci, w której centralná rolę odgrywa relacja międy dzieckiem a órodowiskiem, przede wszystkim jego rodzicami, ale liczy się takóe szeroki kontekst kulturowy i społeczny.

3) Można powiedzieó, że według Horney, nie tylko wewnętrzne mechanizmy psychiczne, ale takóe zwiázki społeczne mają kluczowe znaczenie w kształtowaniu neurotycznych osobowoóci. Temu słuóy wprowadzenie pojęcia „lęku podstawowego”, który jest wynikiem poczucia osamotnienia i bezradnoóci jednostki wobec nieprzyjaznego ówiata, ówiata, od którego uciekł ów. Jan od Krzyóa, ówiata kantowskiej fikcji typu „z chaosu porzádek”. - Projektu, że porzádek, ład powstaje z chaosu. - To Kant wyómiał Newtona palec Boóy – projekt przeciwny „z chaosu porzádek”¹. Lęk ten kształtuje osobowoóci i jest óródłem wielu zaburzeń emocjonalnych, takich jak neurozy, depresje czy zaburzenia lękowe.

4) Horney podkreólała, że lęk podstawowy jest wynikiem niewłaóciwego wychowania, braku poczucia bezpieczeóstwa i miłóci w dziecióstwie, a takóe negatywnego wpłýwu społeczeństwa. Gdyby nie takie społeczeństwo, czyli system „z chaosu porzádek”, to nerwice by zanikły, jednostka by zdrowiała, ale w systemie walki o byt nie ma ku temu warunków. Mechanizmy obronne i strategie adaptacyjne działają dialektycznie, widoczne jest prawo przechodzenia iloóci w jakoóci, ruch po spirali, koniecznoóci zablokowania ideologii z chaosu porzádek w życiu społecznym. Jednostki radzą sobie z lękiem podstawowym dialektycznie, poprzez jakby negowanie, rozwijanie róónnych strategii adaptacyjnych. Wyróóniła trzy główné tendencje neurotyczne:

¹ Wspomniał o tym palcu Boga u Newtona w listopadzie 2024 abp. Jędraszewski.

1. Dążenie do innych – osoby, które szukają akceptacji i uznania innych ludzi.
2. Dominacja nad innymi – osoby, które starają się kontrolować i dominować otoczenie, aby poczuć się pewnie.
3. Ucieczka i wycofanie – osoby, które unikają konfrontacji i wycofują się z relacji interpersonalnych.

5) To wszystko stanowi potężny motor sprzeczności. Sprzeczność między „idealnym ja” a „ja rzeczywistym” jest jednym z kluczowych mechanizmów neurotycznych. Idealne ja to obraz siebie, który jednostka stara się osiągnąć, aby poczuć się wartościową i kochaną, podczas gdy ja rzeczywiste to to, kim człowiek jest w tzw. „rzeczywistości”. Ta sprzeczność prowadzi do alienacji i wewnętrznych konfliktów, które stanowią podstawę dla wielu zaburzeń psychicznych.

6) Horney rozumie rozwój osobowości w marksistowski sposób, jako proces, który jest dynamiczny, zmienny i pełen sprzeczności. Według niej, rozwój jednostki nie jest liniowy ani prosty, silne jest prawo ruchu po spirali. Wynika on z nieustannego balansowania między wewnętrznymi potrzebami a wymaganiami zewnętrznymi rodzinnymi, ale też społecznymi, co powoduje, że jednostka musi stawiać czoła wielu sprzecznościom i konfliktom wewnętrznym.

Dialektyczny charakter rozwoju oznacza, że każda faza rozwoju osobowości zawiera w sobie elementy sprzeczności, które mogą prowadzić do zdrowego lub neurotycznego rozwoju.

7) Wyraźne jest powtarzanie faz w kontekście dialektyki. Horney twierdziła, że w życiu jednostki, na różnych etapach rozwoju, powtarzają się pewne fazy, w których dziecko, a później dorosły, musi zmierzyć się z podobnymi wyzwaniem emocjonalnymi i społecznymi. Każda z tych faz zawiera elementy sprzeczności i tendencji obronnych, które jednostka rozwija w odpowiedzi na swoje lęki i potrzeby.

7.1) W fazie dzieciństwa, dziecko zmagają się z podstawowymi potrzebami emocjonalnymi – miłością, akceptacją i bezpieczeństwem. Jeśli te potrzeby nie są zaspokajane, pojawia się lęk podstawowy, który wprowadza jednostkę w poczucie osamotnienia i braku kontroli nad światem. W tej fazie dziecko, w odpowiedzi na lęk, rozwija pierwsze mechanizmy obronne i strategiczne tendencje, które mogą powtarzać się w późniejszym życiu, jeżeli nie zostaną wygaszone, czyli prawidłowo rozwiązane.

7.2) W fazie dorosłości znajduje powtarzanie wzorców neurotycznych. W dorosłości, nieprzepracowane lęki i mechanizmy obronne z dzieciństwa powracają w postaci powtarzających się wzorców neurotycznych. Osoby, które w dzieciństwie doświadczyły lęku podstawowego, często powtarzają w dorosłym życiu te same tendencje obronne, takie jak przymus zdobywania akceptacji, dążenie do dominacji, lub wycofywanie się z relacji.

8) Powtarzanie tych samych faz w dorosłości jest wynikiem braku rozwiązania sprzeczności między wewnętrznymi potrzebami a zewnętrznymi oczekiwaniami. Często osoby te pozostają w przestarzałych strategiach, które początkowo miały chronić je przed lękiem, ale w dorosłym życiu stają się one nieadaptacyjne w systemie z chaosu porządek i prowadzą do pogłębiających się problemów emocjonalnych. Teoria Horney nacechowana jest dialektyką neurotycznego rozwoju. Neurotyczny rozwój jest wynikiem niewłaściwego rozwiązania dialektycznych sprzeczności między „ja rzeczywistym” a „idealnym ja” oraz między potrzebami emocjonalnymi a wymaganiami społecznymi, które polegają na konkurowaniu. W wyniku tego powtarzają się zaburzone mechanizmy obronne i strategiczne tendencje. Każda kolejna faza życia może jedynie powielać te

sprzeczności, jeśli jednostka nie rozwiąże ich w sposób zdrowy i adaptacyjny – przypomina to jakby powtarzanie w ontogenezie faz rozwoju dotychczasowego, jakby filogenetycznego.

Zdrowy rozwój, w przeciwieństwie do neurotycznego, polega na integracji wewnętrznych potrzeb z wymaganiami społecznymi w sposób, który nie prowadzi do wewnętrznych konfliktów. Osoba, która nie pozostaje zamknięta w tych powtarzających się fazach, może osiągnąć autentyczność i spójność między swoim rzeczywistym ja a idealnym ja, unikając w ten sposób neuroz. Osiągnięcia Karen Horney w "Neurotycznej osobowości naszych czasów" w kontekście dialektyki rozwoju to zaproponowanie złożonego, dynamicznego modelu osobowości, który uwzględnia wpływ sprzecznych sił wewnętrznych i zewnętrznych. Horney zwraca uwagę na to, jak osoby neurotyczne powtarzają nieadaptacyjne fazy rozwoju i mechanizmy obronne w odpowiedzi na lęk podstawowy. Istotą jej podejścia jest zrozumienie, że każda faza rozwoju zawiera sprzeczności, a rozwiązanie tych sprzeczności ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia zdrowia psychicznego.

II) Modelowanie systemu społeczno-ekonomicznego w kontekście rozwoju neuroz

1) Od momentu wprowadzenia systemu z chaosu porządek, którego modelem jest kinetyka (a jej modelem jest rynek) wlewały się (z kapitalizmu, z prawicy) do systemu wojtyłowskiego (popiełuszkowego, robotniczego, pracowniczego, rodzinnego, czyli lewicowego) treści niszczące osobowość, psychikę ludzką – treści narkotyczne, uzależniające, w tym pro-alkoholowe, amoralne, seksualizujące, pedofilne, które zmieniały sens takich pojęć jak miłość, obowiązek, odpowiedzialność, przedmiotowość, edukacja, nauka, akademia, instytut, uniwersytet, nauczanie, studiowanie, zdrowie, edukacja zdrowotna.

2) Z zasady pt. „z chaosu porządek” do ludzkiej psychiki spłynęła randomizacja. Doktryna „z chaosu porządek” przeniknęła ludzką psychikę. Od r. 1989 wypaczono cały język i tak w imię „wyposażenia uczniów w wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne, które pozwolą na trafne rozpoznanie potrzeb zdrowotnych oraz nakierują na podejmowanie odpowiednich działań profilaktycznych” (min. B. Nowacka, 2024) wypaczono znaczenie terminów wyposażenie, uczeń, wiedza, umiejętności, kompetencje, społeczeństwo, społeczne, trafne, rozpoznawanie, potrzeby, zdrowie, nakierowanie, podejmowanie, odpowiednie, działanie, profilaktyka, Osoba i czyn.

Pogląd ministrowi B. Nowackiej jest antynaukowy, gwałtowny, wykonawczy, typowy dla mentalności limitowanej, nietwórczej, zadaniowej, typowy dla nienawistnej mentalności polskiego oddziału Smierszy, mentalności PZPR-wskiej, kapitalistycznej, wojskowej dyktatury, jest to pogląd stricte prawicowy, antylewicowy, antyrobotniczy, antypracowniczy, antyrodzinny; jest to pogląd osoby zbuntowanej – zwykle przeciwko dekadzie popiełuszkizmu, czyli Solidarności zwalczania PZPR, esbecjonizmu. - Zwalczania PZPR, jako przejawu turańskiej plemienności, czyli gromadności (kasty) kontra personalizm.

3) W kapitalizmie rozstrzyga walka, a nie to, co w personalizmie: czy celem ustroju społecznego jest dobro osoby, narodu – najdoskonalszego stadium organizacji pracy i życia. Obok gromadności, jako przeciwieństwo narodu i personalizmu, istnieje też indywidualizm. W personalizmie jednostka podlega prawu moralnemu, natomiast kapitalizm, czyli indywidualizm oznacza brak wszelkich ograniczeń i w istocie jest tyranią, w której zwyciężają najsilniejsze jednostki (rodziny, kasty).²

Minister Nowacka reprezentuje hedonizm, promocję walki o nowe rynki obcinania dzieciom części ciała i „leczenia” farmaceutycznego, okaleczenia dzieci. - Zmiana płci, kastracje dzieci, seksualne

² Cała heurystykę najlepiej, najsumiennie, najuczciwiej ze wszystkich partii przedstawia UPR i autorzy z N. Czas.

uwodzenie dzieci do zaspakajania swych chorych potrzeb przez milionerów, czyli potrzeb pravicowych (ludzie bogaci mają dziwną skłonność do wykolejania się; J. Owsiak wydał na swoje auta tysiące razy więcej niż pensja nauczycielki). Rozwijana jest promocja eksperymentowania na dzieciach - na salonach warstwy milionerów, magnaterii.

4) Nie trzeba negować znaczenia materializmu, czy fizyki, fizykalizmu, chemii, ale ministra wypacza pojęcie rodziny, miłości, przyjaźni, małżeństwa, rodzicielstwa, seksualności, prokreacją, miłości, płciowości, „seksualności dzieci”, patriotyzmu, tak samo wypacza, jak prace domowe (likwidacja) - następuje niszczenie edukacji na rzecz deprawacji. Ministrze Barbarze Nowackiej nie zależy na pomyślnej przyszłości dzieci i młodzieży. Świadczy o tym proponowanie nastolatkom tabletki „dzień po”, czyli inwazyjnej farmakologicznej metody. Oto rozwijanie „dobrostanu” uczniów. - Levonorgestrel lub octan uliprystalu jest dostępny dla nastolatek, ale nie Red Bull, solarium, piwo. Dobrostan i mylne nauczanie o płci zamiast realnej edukacji. Dobrostan, lenistwo to edukacja... I edukacja zdrowotna. Z psychologicznego punktu widzenia jest to budowania ludzi samotnych, autystycznych, skazanych na depresję i perspektywicznie pacjentów wszelkich klinik – chirurgicznych, internistycznych, eutanazyjnych. Tęczowy Piątek – nauczanie o genderyzmie. Wdrażanie związków dla mniejszości genderowych to narzędzie niszczenia większości centralnej uwidocznionej w rozkładzie Gaussa. Niszczenie centralnego ciała rozkładu normalnego. Trwa niszczenie opieki nad dziećmi, wychowania - w tęczowizmie.

5) Zniesienie prac domowych wstrzymuje rozwój kory odpowiedzialnej za umiejętności matematyczne, analityczne, kory odpowiadającej za fizykalizację (fizyka, astronomia, astrofizyka i inne) i uprzyrodniczenie, kory odpowiedzialnej za rozumienie tekstu, za czytanie, za pisanie.

Następuje naruszenie kory odpowiedzialnej za umiejętności grafomotoryczne, które wpływają na koordynację wzrokowo-ruchową, zapamiętywanie, na tworzenie połączeń między obiema półkulami mózgowymi. Ministerstwo blokuje pisanie prac domowych, a zatem rozwój mózgu, obszarów odpowiedzialnych za systematyczność w pracy i nauce, za wytrwałość, za wysiłek psychiczny nakierowania na cel, za zdolności do regularnej pracy, za umiejętności samoorganizacji i za poczucie obowiązkowości w pracy, życiu i odpowiedzialności za rodzinę, za planowanie dalekosiężne.

Ministra Nowacka sugeruje, że po zniesieniu obowiązkowych prac domowych uczniowie poświęcą się pogłębianiu wiedzy, a nie na mało wymagające rozrywki, na gry komputerowe, narracyjne czaty, media społecznościowe, seriale, mydlane narracyjne opery itp. Rozwój ludzkiej psychiki wymaga wysiłku, dyscypliny, obowiązkowości, racjonalności, organizowania sobie i innym pracy, współdziałania, organizowania nauki, tymczasem uzyskuje się to w okresie szkolnym, a nie potem.

Prace domowe to okazja do zdobycia i szlifowania umiejętności, w tym przewidywania konsekwencji swoich działań i wyborów. Jeżeli nie każdego stać na opłacenie korepetycji, to należy to w szkole wyrównać po lekcjach, a nadto temu służą prace domowe.

6) Jest to nurt materializmu. Nie trzeba negować znaczenia fizyki, biochemii dla rozwoju dziecka, dla rozwoju psychiki. Owszem, materializm ma znaczenie. Istnieją leki na uporczywe zmiany w psychice, na przykład u osób, u których trwa lekki prawie niezauważalny uporczywy, lekceważony przez lekarzy ból głowy. Ale także ból nerek, stawów, kręgosłupa. Te osoby mogą nawet tego nie rozpoznawać, ponieważ ciągle są w tym bólu, a otoczenie będzie mówić, że taka osoba ma trudny charakter, jest kapryśna, nie ma poczucia humoru, że wszystko traktuje dosłownie, nie bawi się itd. Taki lekki uparty ból głowy może mieć różne przyczyny, których nie da się odnaleźć, by wyeliminować go z pełną skutecznością, ponieważ może to być dysfunkcja wielu układów, jak

nerwowy, krwionośny, ruchu, wady w kręgosłupie. Przyczyną napięciowego bólu głowy może być stres, zmiana pogody, nieprawidłowa praca mięśni, kręgosłupa, postawa ciała, zmiany hormonalne u kobiet, zbyt mała ilość snu spowodowana np. ciągłym wstawaniem, na skutek bólów, kortyzolu; może to być spowodowane cukrzycą, uczuleniem na kakao, jajka, czekoladę, wino, kawę, glutaminian sodu, wyroby wędzone, czerwone mięso, sery, mleko. Ogromne znaczenie ma rozpoznanie i wyeliminowanie takich czynników, ale nie zawsze jest to rozpoznanie możliwe, ponieważ nie wiadomo, co należy badać, a wyniki mogą być w tzw. normie. Można działać ad hoc. Podanie koenzymu Q10 potrafi całkowicie zmienić taką kapryśną psychikę. Jest to naturalna substancja, która występuje w naszym organizmie, ale organizm może jej produkować ciut ciut za mało, przy czym tej małości nie jest w stanie rozpoznać żaden aparat, przeciwnie – wykaże on, że wszystko jest w normie, w fizjologicznych granicach. Efektem podania Q10 może być nieznaczna zmiana w tych układach, która działa synergicznie w przypadku migren, bólów głowy o nie poznanej podłożu. Stwierdzono, że dawka 150 mg dziennie łagodzi ból głowy uogólniony, uczucie zmęczenia z objawami zniechęcenia i depresji i zmiany psychiki odbieranej przez otoczenie.³ Dlatego nie trzeba podważać tych, którzy twierdzą, że świadomość jest też wytworem świata materialnego i stosunków w pracy. Owszem, wielu twierdzi, że nie ma wolnej woli, ale jest to przesadny wniosek. Z punktu widzenia wojtylizmu, czy cybernetyki to wolna wola jest, ale tor informacyjny potrzebuje podstawy materialnej, energetycznej.

7) Należy dostrzegać współistnienie materii i formy, świata przyrodniczego i psychicznego jako podstawowych elementów rzeczywistości. Fizyka poucza, że materia to potencjalny element bytu, coś, co daje podstawę fizyczną i jest nośnikiem możliwości, że cząstki się przemieniają jedne w drugie i właściwie to materia sama w sobie jest bezkształtna i nieokreślona. Forma (morphê) to byłby aktualny element bytu, który nadaje konkretny kształt i strukturę, odpowiada za określoność danej rzeczy. Substancja nie może istnieć bez formy, a forma zawsze musi być osadzona w materii; dodajmy przynajmniej w świecie materialnym, więc Tomasz wpadł na pomysł, że może istnieć w niebotyczności. Nie trzeba negować, że hylemorfizm (materia) wyjaśnia naturę ludzkiej psychiki, jako jedność ciała (materii) i formy. Ciało (materia) jest substratem, który umożliwia istnienie fizyczne i zmysłowe. Dusza (forma) jest zasadą życia, która organizuje ciało i nadaje mu celowość. Dusza ludzka jest jednak czymś więcej niż formą – jest formą substancjalną i nieśmiertelną, tzn. człowiek jest jedną substancją, nie zaś połączeniem dwóch niezależnych bytów (duszy i ciała). Ministerstwo nie docenia chrześcijaństwa, tego, że w przeciwieństwie do dualizmu platońskiego, tomizm traktuje człowieka jako jedność ciała i duszy, gdzie dusza kształtuje ciało, czyniąc je ludzkim. czy to prawda, że w tomizmie dusza ludzka jest jednak czymś więcej niż formą – jest formą substancjalną - w tomizmie, dusza ludzka jest **formę substancjalną**, czymś więcej niż formą (czyli przypadłościową). Dusza nadaje ciału życie i określa jego naturę jako ludzką.

Jednak dusza ludzka posiada pewne szczególne cechy, które wyróżniają ją spośród innych form substancjalnych: 1. **Duchowość**. - **Bo** dusza ludzka nie jest materialna, może istnieć niezależnie od ciała. To różni ją od dusz roślin czy zwierząt, które są także formami substancjalnymi, ale nie mogą istnieć bez swoich ciał. 2. **Nieśmiertelność**. - Bo ze względu na swoją niematerialną naturę, dusza ludzka jest nieśmiertelna, nie ulega rozpadowi, ponieważ nie jest złożona z części materialnych. 3. **Samodzielna działalność intelektualna** – **bo** dusza ludzka posiada intelekt i wolną wolę, co pozwala jej na poznawanie prawd uniwersalnych i podejmowanie decyzji w sposób wolny. To

3 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11972582/>. Cephalalgia, 2002 Mar;22(2):137-41. Open label trial of coenzyme Q10 as a migraine preventive, T D Rozen 1, M L Oshinsky, C A Gebeline, K C Bradley, W B Young; „Q10 appears to be a good migraine preventive.; 2) „Effectiveness of coenzyme Q10 in prophylactic treatment of migraine headache: an open-label, add-on, controlled trial.”, Shoeibi A, Olfati N, Soltani Sabi M, Salehi M, Mali S, Akbari Oryani M. Acta Neurol Belg. 2017 Mar;117(1):103-109. [The effects of concurrent Coenzyme Q10, L-carnitine supplementation in migraine prophylaxis: A randomized, placebo-controlled, double-blind trial.](#) Hajhashemi P, Askari G, Khorvash F, Reza Maracy M, Nourian M. Cephalalgia. 2019 Apr;39(5):648-654.

pokazuje, że dusza ludzka działa na poziomie, który wykracza poza materialne możliwości ciała. 4. **Związek z ciałem** - mimo że dusza może istnieć niezależnie, jej naturalnym stanem jest jedność z ciałem. Dusza jest zasadą życia i źródłem jedności bytu ludzkiego. Ciało i dusza razem tworzą jedną substancję – człowieka. Tomasz łączy w ten sposób filozofię Arystotelesa z chrześcijańską doktryną o nieśmiertelności duszy. Dusza jest **formą substancjalną, a nie formą** przypadłościową (forma stołu). Dusza dotyczy istoty człowieka, a nie cech przypadłościowych, zewnętrznych, jak kolor, wielkość. Forma substancjalna jest szczególnym rodzajem formy, która określa **istotę bytu** i czyni rzecz tym, czym jest. Jest to fundamentalna zasada życia i istnienia w substancjach złożonych z materii i formy (hylemorfizm). Forma substancjalna odpowiada też za samą naturę zwierzęcia, „definiuje” zwierzę jako żywe i zdolne do ruchu. Substancjalna forma rośliny czyni ją istotą żywą zdolną do wzrostu i reprodukcji.

Forma substancjalna jest odpowiedzialna za jedność, istnienie i istotę bytu. Bez niej materia byłaby chaotyczna, czyli nieokreślona. Kontrą wobec formy substancjalnej w chrześcijaństwie jest doktryna z chaosu porządek. To właśnie forma substancjalna aktualizuje materię, nadając jej konkretną naturę.

8) W rozumieniu hylemorfizmu wszystkie byty materialne są kompozycją (ułożeniem) materii pierwszej – potencjalności, która może przyjąć różne formy, jakby tchnienia oraz formy substancjalnej – aktu, który określa, czym dana rzecz jest (np. forma psa, dębu, kamienia). U Tomasz hylemorfizm dotyczy istoty vs istnienie. Tomasz rozbudował hylemorfizm o koncepcję istoty (quidditas, esencja) i istnienia (esse). W każdym bycie istota (to, czym coś jest) i istnienie (to, że coś jest) są odrębne, lecz zjednoczone. Tylko w Bogu istota i istnienie są tożsame.